

مرآت الاسلام

اعتقاد قسمی

محرری سلطان فاتح جامع شریفی در ساملرندن

اسکیلی

محمد عاطف

محقق صاحبہ مخصوص صدر

صاحبک مہری بولنیمان نسخہ لار تقلید در

۱۳۳۲

مطبعة قسمی

شمس مطبعہ سی

باب عالی جادہ مستندہ نومبر ۴۳

الحمد لله على دين الاسلام وعلى توفيقه والصلاة على من بعثه بشريعته
وعلى آله واصحاب الذين هم على سجيته

دين جليل اسلام : خالق تعالى طرفندن وضع اولنمش بر قانون
عمومى اولوب عقیده لرینه ، فعل لرینه ، قول لرینه حائد بتون احكامى
انسانلر آندن اوكره نيرلر كه كندى اختيار لريله اكا تمسك ايلنلر هم
دنيا وهم آجرتده صلاح وسعاده قاووشورلر. ايشته بو قانون (حضرت
پيغمبر صلى الله عليه وسلم) اقدمزك حق تعالى طرفندن كتيرديكى
شيلردر .

بو قانون الهى به انسانلر اتقياد واطاعت ايلدكلرى ايجون (دين)
دينور .

انسانلر ك سعادتى ايجون جناب حق جانبندن آچيلمش طوضرى
بريول اولدينى ايجون (شريعت) دينر .

او امر و احكامنه امثال اولنديني ايجون (اسلام) دينر . انسانلر
انك اوزرنده اجتماع ايلدكلري ايجونده (ملت) دينر . بناءً عليه
جمله سي ذاتاً برشي اولوب اعتباراً مختلفدر .

دين جليل اسلام احكام اعتقادييه ، احكام عمليه ، احكام اخلاقيه
نامرليه اوج قسم احكامي محتويدر .

بو احكامدن بر قسمي فرض عين ، بر قسمي ده فرض كفايه در .
احكام اعتقادييه نك فرض عين اولان قسمي : حضرت پيغمبر صلي الله
عليه وسلم اقدمزك حق تعالى طرفندن كتيروده خبر ويرديكي
مسائل ايجندن دينك احكامندن اولديني هر كسيجه ضرورهً بيان
مستهلري اوكر نمكدر .

احكام عمليه نك فرض عين اولان قسمي شبرعاً ايشلنوب ايشلنمه سي
جاثر اولوب اولمايان مستهلري اوكر نمكدر .

احكام اخلاقيه نك فرض عين اولان قسمي حقه تعظيم و خلقه
شفقت و انسان كندی احوال باطنه و اعمالی اصلاح و اخلاص ايدمك
مسائل اوكر نمكدر .

احكام اعتقادييه ، احكام عمليه ، احكام اخلاقيه دن بيان اولنان
مقدارينه يعنى فرض عين درجه سنه (علم حال) دينور . بناءً عليه
احكام اعتقادييه ، احكام عمليه ، احكام اخلاقيه دن بيان اولنان مقداريني
اوقويوب اوكر نيمك هرارك و هرقادين اوزرينه فرض عين و بو
مقداردن فضله سني اوكر نيمك فرض كفايه در . چونكه (جناب پيغمبر

ذیشان) اقدمز بیورمشلردرکه (طلب العلم فریضة علی کل مسلم
ومسلمة = علم حائی او کر نمک هرارکک وهرقادین اوزرینه فرض
عیندر) بناءً علیه کوستردیکی مقدارده او قویوب علم او کر نمک هرارکک
وهرقادینک بوینونک ورجیدر . او کر نزلر ایسه عاصی وکناهار
اولورلر .

کتابک بو قسمنده یالکز احکام اعتقادیه دن بحث اولنه جقدر .
دیگر قسملری ایسه عون سبحانی ایله ایری ایری نشر ایدیه جقدر .

احکام اعتقادیه

احکام اعتقادیه : کندیسيله نفس اعتقاد یعنی ایمان مقصود اولان
احکامدر . الله تعالی موجوددر . قادردر بعث الانبیا و آخرت حقدر
کبی .

ایمان : جناب پیغمبر ذیشان اقدمزک حق تعالی طرفندن کتیروب
خبر ویردیکی شیلرک حق و طوضری اولدیغنه قبله یقیناً اینانوب دیل
ایله انی اقرار ایتمک دیمکدر .

بناءً علیه بو مقامده التي مسئله وارددر . (۱) حضرت پیغمبر
اقدمزک حق تعالی طرفندن کتیردیکی ضروره معلوم اولان احکامک
کافه سنه ویا برینه اینانمدینی حالدیه دیلیله جمله سنی اقرار ایدن کیمسه لر
حق تعالی نزدنده کافر درلر که بونلره منافق دینر . اکر منافق اولدقلری

انسانلرجه ده معلوم ومعین اینسه انلر انسانلر عندنده دخی کافر درلر
وا کر انسانلرجه معلوم دکل ایسه ظاهرأ اقرار لرینه بناء او کسه لره
انحکام اسلامیه اجزا اولنور .

(۴) قلبیه ، اینانوبنده ذیل سر اولق کبی عذر دن دولایی دلیلله
اقرار ایده مین کسه لر هم الله تعالی عندنده وهم انسانلر عندنده
مؤمندرلر .

(۳) قلبنده بر نوع اینانق اولمقله برابر تغندأ اقرار دن امتناع
ایدنلر هم الله تعالی نزدنده وهم انسانلر نظر نده بالاتفاق کافر درلر .

(۴) قلبنده اینانق بولمقله بزابر اقراره قدرتی وار ایکن هر فصل
اینسه عمر نده هیچ بر دفعه اقرار ایتمه مش اولان کسه لر علمادن
بعضیلرینه کوره الله تعالی عندنده مؤمندرلر ، دیگر بعض علمایه
کوره ده مؤمن دکدرلر .

(۵) پوته سجده ایتک واکا قربان کسمک وقولاً ویا فعلاً شرع
شریفی وقرآن کریمی تحقیر ایتک ویا قرآن کریمک اثبات ایلدیکی بر
حکمی وخبیر ویزدینکی بر شیء انکار ایتک ویا خود نفی ایلدیکی بر شیئی
اثبات ایتک کبی دلیلده اولان اقرار ایله قلبده بولنان تصدیقک یلان
اولدیغنه شرع شریفک علامت قبلدینکی بر شیئه مقارن اولان اقرار و تصدیق
ایمان دکدر و صاحبی ده مؤمن دکدر .

(۶) مؤمن انجق علامت تکذیبیه مقارن اولیه رق پتغمبر ذیشان
اقتدمزک خبر ویردیککی ضروریات دینیته تک کافه تنی هم دلیلله اقرار
وهم ده قلبیه تصدیق ایدن کسه لر در . ایمان اینکی قسندر : بری

ایمان اجالی، دیگری ایمان تفضیلی در . بر کسه نك مؤمن و مسلم
اولسندہ ایمان اجالی کافیدر .

ایمان اجالی : پیغمبر ذیشان افندمن جناب حق طرفندن هر نه
کتیروب خبر ویردی ایسه جمله سی حقدر و طوغریدر قلم ایله ایناندم
ودیم ایله اقرار ایتدم دیکدر که بویله دین کسه ایمان اجالی ایله
مؤمن و مسلم اولوب الله تعالی نك امرینی یرینه کتیرمش و کفردن
قورتولاش اولور. ایمان تفضیلی : تفصیلاً بیان احکام دینی بی آیری
آیری تصدیق و اقرار ایتک دیکدر .

اصول اسلام و اساس ایمان

اعتقادیاتک یعنی ایمان ایدلسی لازم اولان مسائک اصول اجالی سی
آلتی در (۱) الله تعالی حضرت تری نك ذات مقدس و صفات سبحانیه سنه
(۲) ملکترینه (۳) کتابترینه (۴) پیغمبرترینه (۵) قضا و قدر الهی به
(۶) آخرت کونه اینانقدر .

ذات اقدس الهی

الله تعالی حضرت تری : صفات کالیه نك کافه سیله متصف و تقصان
صفتلرک هپسندن منزله بر ذات در :

جناب حقک وازلغنه شوقالم وکنندی وچودیمز برهان و شاهددر
چونکه بز انسانلر اولا یوق ایکن صکره دن دنیا به کلدی کمز کتی بو

طالم و بوبو دنیانك كرك شكلی و كرك بتون اجزاسی دخی اولای یوق ایکن
صکره دن وجوده کلشدر .

کائناتدن بر قسمنک صکره دن وجوده کلدیکی بالمشاهده ثابتدر
زیرا هر کون انسانلر، حیوانلر، بونلرک احوال و حرکاتلری ویزده،
کو کده وجوده کلن نیجه حادثاتی مشاهده ایتمکده یز .

کائناتک دیگر بر قسمیه اشکال و بتون اجزاسنک صکره دن وجوده
کلدیکی ده بالاستدلال ثابتدر زیرا بو کائناتدن دائمی کبی کوزین برلر،
کوکلر، ییلدیزلر، آی، کونش و بونلرک اشکال و اجزالری و بتون
طالمک ماده سی هر لحظه، هر ثابیه، هر دقیقه ده کندیلرندن اصلا آیرلیمان
بر چوق حادث و صفر و خاصه لر ایله متصف بولتورلر از جمله دائماً
حرکت ایدوب آندن اصلا آیریه نیورلر . حرکت ایسنه انتقالدن
عبارت اولدینی جهته کرك افرادی و كرك ماهیتی حادثدر . بناء علیه
حرکت و آنک امثالی حادث و صفر و خاصه لر ایله دائماً متصف اولوب
آنلرذن اصلا آیریه میدقلری ایچون برلر، کوکلر، ییلدیزلر، آی،
کونش و بونلرک اشکال و اجزاسی و بتون طالمک ماده سی حادثدر،
صکره دن اوله در . صکره دن اولان هر شیئک بشقه سنه احتیاجی
ضروری اولدینندن کندیلکنندن وجوده کلک امکانی یوقدر مثلاً
بر او کندیلکنندن وجوده کلک ممکن دکدر . بناء علیه بر اوک میدانه
کلی بر اوسته نك یا په سیله اولدینی کبی کندی وجودلریمز، بو طالمک،
ماده سنک وجودی دخی بر مؤثرک یعنی بر یا یچینک، بر برادیچینک
یا په سیله، بر اومه سیله میدانه کلشدر .

دیمک اولیور که بودنیا، بو عالی یزادان، یوقدن میدانه کتیرن بر ذات واردر ایشته او الله تعالی حضر تریدر . بناء علیہ الله تعالی واردر، وارنی کندیکننددر . بتون کمال صفتلر ایله متصف و جمله نقصان صفتلردن منزهدر .

صفات الهیه

صفات الهیه ایکی قسمدر . بری ثبوتیه، دیکری سلویه در .
صفات ثبوتیه : جناب حق متصف اولدینی کمال صفتلری دیمکدر .
بونلر اصول و مرجعلری اعتباریله سکزددر (۱) حیات (۲) علم (۳) قدرت (۴) اراده (۵) سمع (۶) بصر (۷) کلام (۸) تکوین در .
صفات سلویه : حق تعالی نک منزهد اولدینی نقصان صفتلر دیمکدر .
بونلر دخی اصول و مرجعلری اعتباریله آلتی در (۱) وجود (۲) قدم (۳) بقا (۴) قیام بنفسه (۵) وجدانیت (۶) مخالفت للحوادث در .
(حیات) : حق تعالی دیری اولوق دیمکدر جناب حق (حی) یعنی دیریدر . ودیریلکی ازلی و قدیم اولوب صکره دن اولمه دکلددر . چونکه جناب حق یرلری، کولگری، انسانلری و سائر مخلوقاتی درلو درلو شکلده، چشید چشید رنگده غایت درجه انتظام اوزره یراشمدر .
بونجه اثرلر وجوده کتیرمسندن آ کلاشیلور که الله تعالی حضر تری دیریدر زیرا اولودن بویله آثار میدانه کله منز .

(علم) حق تعالی نک بیلمسی اولوق دیمکدر . جناب حق (علم) در یعنی جزویات و کلیاتی، یرلرده و کولکرده حاضر و غائب ، کیزی

و آشکارا اولئری کچمش وکله جکلری، بر انسانک ایجی، طینشئی، دیلیله
سویلتیکئی، کوکنه کلئی، آفاج ییراقلرئی، بغدادی و آریه دانه لرینک،
قوم و طاشلرک جمله سنک غددیئی بیلیر، علمئی هر شیء محیطدر بناء
علیه بیلمدیکی هیچ بر شی یوقدر بیلمسی ازئیدر، قدیمدر یعنی
صکره دن اولمه دکلدرا اونو تمقدن، غفلتدن، سهودن بریدر علمنک
حدی و نهایتی یوقدر حق تعالی نك عالم اولدیغنی اثبات ایچون اولاسزه
بر مثال کتیره لم : شوراده غایت مکمل بر عجم خالیسی ویا بر لوحه ده
یازیلش. غایت کوزل بریازی کورسه کز بو خالی بی یاپان، بو یازی بی
نازان، ذاتک خالیجیلق و یازئی قنسه صنوک ذرجه عالم و ماهر اولدیغنی
اعترافه مجبور اولورسکز ذکلی؟ اینشته بونک کئی بر یوزنده کوریلن
انسانلر، حیوانلر، معدنلر، دکزلر، ایرمقلر، اوتلر، چیچکلر، آفاجلر،
کو کده کی بیلدیزلر، آی و کونشلر و آنلرده موجود اولان درلو درلو
شکللر، چشید چشید، کوزل کوزل، رنگلر ساده بر نظر ایله کوزدن کچیر-
یلوب هر بری بر مصلحت الویریشلی بونجه آثار نفیسه بی کورونجه آنلری
یرادان ذات اقدسک علم، قدرت، اراده، حکمت کئی صفات جلیله لر
ایله متصف بولدیغنی اعترافه انسانک مجبور قاله جئی امر آشکاردر .
(قدرت) حق تعالی نك قوتی اولق دیمکدر جناب حق ممکن اولان
هر شیئه هر وجهه (قادر) در یعنی دیلر و ایشترسه بو کولر ویرلر کئی
نجه بیک یرلر و کولریر اتمغه، بویزلر و کولکری یوق ایتمه و تکرار
وان ایتمه قادردر و بتون دریلرئی اولدورمه و اولولری ذیرلتمک،
طاشی آفاج، آفاجی طاش، یامغه، طاشی، آفاجی، ستویلتیمک،

یوروتیمکه و داغری ، دکزلی آلتور و کوش قیلیمغه وبر قولئی بر
ساعتده شرقدن غربه ، غربدن شرقه ایتمکه و بر ساعتده یر یوزنده
یدنجی قات کوکه کتیروب کیرو کتیرمکه قادر در ..

بونلری یایمقده هیچ کوجک چکمز ، زحمت دویمز ، قدرت وقوتی
قدیمدر ، از لیدر ، ابدیدر یعنی صکره دن اوله دکلدرو بوندن بویله ده
توکتیمک و از الملق احتمالی یوقدر حق تعالی نك عالم اولدنیغی اثبات
ایچون یوقاریده سویلدیکمز دلیل (قادر) اولدنیغی دخی اثبات ایدر
بویله بشقه دلیله حاجت یوقدر .

(اراده) حق تعالی نك دیله مسی اولمق دیمکدر جناب حق (مرید) در
یعنی دیله ییچیدر که دیله دیکی اولور دیله نیکی هیچ برشی وجوده کلز
بو عالم انک دیله مسیله وجوده کلدیکی یرلرده ، کوکلرده وجوده کان
ویا خود یوقلغه کیدن بیوک ، کوچک ، از ، چوق ، زیاده نقصان ،
خیر ، شر ، ایمان ، کفر ، طاعت ، عصیان جمله حادثات انجق
حق تعالی نك دیله مسیله اولور جناب حق دیله مدکجه بر سینکک قنادی
بینله قیلدایه منز .

عباد اللهک افعال اختیار به لرندن ایمان عبادت کی خیر و ای ایشلری
جناب حق هم دیلر و همسده اندن راضی اولور فقط کفر ، ظلم ،
عصیان کنی شر و کوتو ایشلری دیلر سه ده اندن اصلا راضی اولماز .
بتون دنیا خلقی حق تعالی نك فرمان بیوردنیغی بر حکمی بوزمق
ایچون بزاره به طویلانسه لر بوزمغه اصلا قادر اوله مازلر هیچ برشی ،
هیچ برکسه جناب حق زور ایله برایش یاپدیزمغه قادر دکلدن بالذات

کنديسى ديلرسه اولور بناء عليه جناب حق افعالنده مضطر و مجبور
دکدر .

جناب حقك ديله ديكي و ايشلديكي هر شيدده فائده لر ، حكمتلر
واردر ميلان ، عقرب ، پيره ، نخته قوريسى كي ظاهرأ مضر كوريلن
شيلري برآتمه سنده دنخي نيجه حكمتلر؛ فائده لر واردر انسانلرك عقلي
اكا ايرمز ايجه دوشنورلرسه بلكه بعض فائده لرني اكلابه بيلورلر .
جناب حقك اراده سي قديمدر ، ازليدر يعني صكره دن اوله
دکدر .

حق تعالى نك (مرید) اولديغني اثبات ايچون اولا بر مثال
كتيرم : اوسته سني كورمكسزین برابر يق كورسه ك قولي ال ايله
طوتمغه ، اغزني قولايقله سو قويمغه ، امز يكيده حاجت مقدارى
سو چيقارمغه الويريشلى اولديغني كورونجه بو ابريق ياپان اوسته نك
(اراده و تدبير) صاحبي اولديغني اعترافه مجبور اوله جغمز كي انسانلرك
اعضالريني ، حيوانلري و اغضالريني يري و آنده اولان شيلري
كوكلبري و آنده بولنان شيلري كوزدن كچر و بده هر برسنگ برر
مصلحته الويريشلى اولديغني كورونجه بونلري يرادان ذاتك (اراده ،
حكمت ، تدبير) صاحبي اولديغني اعترافه انسان مجبور اولور .

(سميع) نك حق تعالى نك ايشتمه سي اولق ديمكدر جناب حق
(سميع) در يعني كرك كيزلى ، كرك اچيق اولسون هر سسي ايشيدير
بركسه نك قولاغنه فصلدانسه فصلدانان ادام ايشتمه بيله جناب حق
انى ايشيدير جناب حقك ايشتمه سي بزم ايشتمه من كي قولاق ،

قولاق دلیکی ، قوه سامعه ایله دکلدردن بونلردن منزهدر بلکه انک ایشتمه سی ذات پاکنده اولان بر صفت ایله در .

(بصر) حق تعالی نك كورمسی اولمق دیمکدر جناب حق

(بصیر) در یعنی کورولمک شاتندن اولان هر شیتی کورور حتی قراکلق کیجده قاره قرنجه نك قاره طاش اوزرنده بورودیکنی کوریر وایاغنک طیقیرتینسی ایشدیر کورمسی دخی بزم کبی کوز ایله دکلدردن کوزدن منزهدر بلکه انک کورمسی ذات پاکنده اولان بر صفت ایله در حق تعالی نك کورمه وایشتمه صفتی ازلیدر ، قدیمدر یعنی صکره دن اولمه دکلدردن . جناب حقا کوریر وایشیدیر اولدینقی اثبات ایچون دیرزکه : کورمه وایشتمه نك ضدی کورلک و صاغرلقدردن بونلرک السانلرده بولنسی نقصانلق اولدینقی کبی خالق تعالی ده بولنسی دخی نقصانلقدردن ، قصوردر جناب حق ایسه جمله نقصانلردن ، قصوزلردن بریدر بئاء علیه کوریر وایشیدیر اولمسی لازمدر .

(کلام) حق تعالی نك سويلسی اولمق دیمکدر جناب حق (متکلم) در

یعنی سويلر فقط بزم کبی دیل ایله دکل بلکه انک سويلسی حرفسز ، ترکیبسز ، سسز کندنده بولنان بر صفت ایله در جناب حقا کلام صفتی ازلیدر . . قدیمدر یعنی صکره دن اولمه دکلدردن .

جناب حق جبل طورده حضرت موسی به ، لیه معراجده

حضرت محمد سويلدیکی کبی بعض قوللرینه واسطه سز سويلر ، بعض قوللرینه ده جبرائیل واسطه سیله سويلر اکثریا انبیاء عظام حضرتاته بویله سويله مشدر قرآن کریم وسائر کوکدن اینق کتابلر الله تعالی نك

کتابلریدر، جمله سیده الیهک کندنده قائم کلام صفتک اثریدر الله تعالی نك
ذاتیه قائم اولان سویله مه صفته کلام نفسی دیرکه : حروف، ترتیب ،
ترکیب ، سس دن عاری صرف جناب حقک ذاتیه قائم بر معنا و صفتدن
عبارت اولوب قدیم ، ازلی و غیر مخلوقدر .

جناب حقک کو کدن اینن کتابلرینه کلام لفظی دیرکه : حروف،
ترتیب ، ترکیب ، کله ، جمله ، کلاملردن عبارت اولوب نظم منزل
و مخلوقدر :

قران کریمک حرفلرینی ، کله لرینی ، جمله لرینی کلاملرینی جناب
حق کندیمی ترتیب و تنظیم ایلشدر بونلرک ترتینده پیغمبرک جبرائیلک
و بشقه هیچ برکسه نك دخلی یوقدر. ایشته بونک ایچون قرآن کریم
کبی بر کتاب یایق هیچ برکسه نك خرجی دکدر بتون انسانلر ،
ملکک ، جنلر ، شیطانلر بر آره یه طویلانسه لرینه قرآن کریم کبی
بر کتاب یایه مازلر .

جناب حقک سویله مسی اولدینغی اثبات ایچون دیرزکه : دیلسزک
یعنی سویله مکدن حاجز اولق انسانلر حقنیده قصور اولدینغی کبی خالق
تعالی حقنده دخی قصوردر نقصاندر جناب حق ایسه جمله نقصانلر
و قصورلردن بریدر قصور ، آنک شان و عظمتنه اصلا یاقیشماز بناء علیه
سویله مسی اولق لازمدر

(تکوین) حق تعالی نك یراتمسی اولق دیمکدر جناب حق
(مکنون) دیر یعنی جمله موجوداتی یرادیمجیدر آندن بشقه یرادیمجی
یوقدر . یرلری و آندیه اولان شیرلی ، کوکلری و آنده بولنان شیرلی

برادان اودر انسانلری و حیوانلری و بونلرک عمللرینی ، ایشلرینی ، یوروملرین ، اوطورملرینی ، یاتملرینی ، قالمالرینی ، حرکتلرینی ، سکونلرینی ، انسانلرک کناهلرینی ، شرلرینی ، خیر و عبادتلرینی برادان انجق اودر . رزق ، خستهلق ، صحت ، اولوم ، دیریلک هپ آنک بر اتمه سیله حاصل اولور .

کائناده بولنان اسباب ظاهریه نک مسیباتده کی تأثیری کندی لکلرندن دکلدر بلکه اسبابک مسیباته مقارنتی هنکامنده جناب حقک بر اتمه سیله اوتأثیر حصوله کلور بناءً علیه ائتشک یاقسی ، قارک اوشوتمی ، قورشونک اولدیرمیسی هپ الله تعالی نک بر اتمه سیله در یوقسه آئتشک ، قارک ، قورشونک کندی تأثیریه دکلدر چونکه آئتش ایچنه قونان بر کسه نک جناب حق یا امامسنی دیلر آئتش کندی لکلندن آنی یاقه ماز نته کیم ابراهیم علیه السلامی نمرود آتسه ائتدینی حالده آئتش انی یاقدی وهیچ بر قلنه بیله ضرر کتیره مدی چونکه جناب حق آتسه (یاقه) بیوردی .

فقط آئتش یا عمق خاصه سی اولان بر شینه طوقانورسه یاقق اوزره (عاده الله) جریان ایلش اولدینندن انسانلر نفسلرینی هلا کدن محافظه ایچون هلاک ایتک شانندن اولان اسبابدن صاقینمالیدر الجاصل حق تعالی دن بشقه هیچ بر مؤثر یوقدر جمله اشیا انجق آنک مخلوقیدر بناءً علیه کائناده الله تعالی دن بشقه بر مؤثر حقیقی ویرادیجی نک وجودینه قائل اولوق کفردر .

(وجود) جناب حقک وارلنی دیمکدر حق تعالی (واجب الوجود)

در یعنی وارلق آنده ضروری اولوب یوقلق ممتعدر یعنی ذاتنك یوقلغه قابلیت یوقدر ، وارلق آنك ذاتندن اصلا و قطعاً آریله میوب دائماً وار بولنور جناب حقك وار اولدینی یوقاریده اثبات اولندیقندن تکراره حاجت یوقدر .

(قدم) جناب حقك وارلغنك اولی اولماق دیمکدر جناب حق (قدیم) در یعنی وارلغنك اولی یوق دیمکدر جناب حقك وارلغنك اولی اولدیغنی اثبات ایچون دیرزکه مادامکه حق تعالی نك ذاتندن وارلق اصلاً آریله میوب دائماً وار بولنیور وذاتنك یوقلغه قابلیت اولیور شو حالده وارلغنك اولی و آخری اوله ماز .

(بقا) جناب حقك وارلغنك آخری و صوکی اولماق دیمکدر جناب حق (باقی) در یعنی وارلغنك نهایت و صوکی یوقدر بونی اثبات ایچون دیرزکه مادامکه جناب حقك ذاتنك یوقلغه قابلیت یوقدر . شو حالده وارلغنك نهایتی اوله ماز . بناءً علیه جمله عالم یوق ایکن جناب حق وار ایدی وبتون کائنات محو اولوب کیتدکدنصکره بینه او باقیدر . اصلاً تبدیل تغیر قبول ایتمز و قطعاً اولکی حالی بوزولماز .

(قیام بنفسه) حق تعالی نك دورمی کندی ذاتیله در دیمکدر جناب حق (قائم بالذات) در . یعنی قرار ایده جك بر مکانه ، ایچنه کیره جك بر محله ، ایجاد ایده جك بر یرادیجی به محتاج دکدر وارلنی کندیلکنندن ، دورمی کندی ذاتیله در ، دیمکدر .

بناءً علیه بر یرادیجی به احتیاجدن ، دوغمق دوغورمقدن ، قادیندن ، اوغلاندن قیزدن ، پدردن ، والدهدن بر شیتك ایچنه

کیرمکدن و بر شی ایله برلشمکدن منزدر و مکاندن ، صاغ ، صول
آرد ، اوک ، آلت ، اوست کبی جهندن ویرده ، کوکلرده بولنمقدن
منزدر . بناءً علیه جناب حق هریرده حاضر و ناظر در دیمک علم
الهیسی هریشی محیطدر دیمکدر . یوقسه ذات و وجودی هریرده
حاضر و ناظر در دیمک دکلدر ، چونکه بونی اعتقاد کفر در . جناب
حقک مکاندن منز اولدیغنی اثبات ایچون دیرزکه : مکان دوره حق
محل دیمکدر . بودنیانک مادهسی و کندیسی برادلدقدنصکره مکانه
وجوده کلشدر حالبوکه دنیانک کندیسی و مادهسی و مکان یوق ایکن
جناب حق مکانسز اولهرق وار ایدی مادامکه مکان برادلدزدن اول
جناب حق مکانه محتاج دکل ایدی اوصرمده مکانسز دورمشدی مکان
برادلدقدنصکره و شمدی دخی اولی کبی . مکانسز اولهرق دور بر واکا
احتیاجی یوقدر بناءً علیه مکاندن منزدر .

(وحدانیت) حق تعالی بر اولق دیمکدر . جناب حق (واحد)

در . یعنی ذاتنده ، صفاتنده ، افعالنده ، معبودیتنده بر در و بونلرک
جملهسنده شریکی و نظیری اولق محالدر ، ممکن دکلدر .

ذاتنده بر در چونکه ذات پاک الهی بسیطدر . یعنی اصلا جزوی

یوقدر . و جزؤلردن ترکیب ایتمش دکلدر و همدن ذاتنده ممائلی واکا

بکزهین یوقدر و جزؤلردن ترکیب ایتمش دکلدر و همدن ذاتنده ممائلی

واکا بکزهین یوقدر . چونکه جزؤلردن ترکیب ایلیوبده جناب حقک

جزوی اولسه مرکب اولسی لازم کلیر . حالبوکه مرکب جزؤلرینه

و جزؤلریکدیگرینه و آنلری بر برینه ربط ایدهجک برشیتنه محتاجدر .

جناب حق ایسه هیچ بر شینه احتیاجی یوقدر، احتیاجدن منزهدر.
بنسأء علیه جناب حق جزؤلردن وجزؤلردن ترکیب ایتکدن دخی
منزهدر.

صفاتنده واحددر. چونکه صفاتندن هیچ برینک حقیقته مثلی
هیچ بر شیده یوقدر. مثلاً حق تعالی نك علمی واردر. مخلوقاتك ده
علمی واردر. فقط جناب حَقك علمنك اولی و آخری یوقدر، ثابتدر
زوالی ممکن دکدر. مخلوقاتك علمی ایسه جهلدن صکره حاصل
اولهدر، متحولدر زواله معروضدر. افعال وخالقیتنده واحددر.
بونجه مخلوقاتی یراتمق خصوصنده وسائر تصرفاتندنده هیچ بروجهه
شریکی و نظیری یوقدر. جمله سنی یالکز اوله رق یراتمشدر. جناب
حَقك خالقیتنده وحدانیتی اثبات ایچون دیرزکه: ا کر یرده وکوکلرده
قدرتی موثر الله تعالی دن بشقه الله بولنسه ایدی. بتون کائنات فاسد
وهلاک اولوردی ویاخود هیچ برشی موجود اولزدی.

مادامکه بونجه مخلوقات وجوده بکشن وکائنات انتظام اکل اوزریه
دوام ایدیور شوخالده یرلرده وکوکلرده الله تعالی دن بشقه مؤثر،
خالق. ویرادبجی یوقدر. معبود اولقده دخی واحددر، عبادته لایق
و مستحق انجق الله تعالی حضرتلری اولوب بو باندده دخی شریکی
و نظیری یوقدر چونکه جناب حَقك انسانی اک کوزل صورت اوزره
یراتهرق وجود ویزمسی و آل، آیاق، کوز، قولاق، آغز، برون کبی
اعضای ظاهره و عقل، فکر، قوه حافظه کبی اعضای باطنه ایله وجود
بشری تزین ایلمسی واحوال و افعال مختلفه ذه قوللانغه الیریشلی

صورتده اعضا لارده مفصللر ز رانمی و تنفس اولنه جق نهوا ، انتفاع اولنه جق مشروبات ، مأ کولات ، ملبوسات ، مسکن ودها بشقه نیچه نعمتلر احسان ایلسی عبادته لایق و مستحق اولدینی ایجاب ایدر . زیرا انسانلرک اصلا استحقاقلری اولدینی حالده محضا لطف و مجرد کرم اوله رق احسان بیوریلن ملارلر دکرنده بونجه عظیم نعمتلر مقابلنده منع حقیقی اولان ذات اقدس شکر ایتمک و قوللقده بولتمق عقلاً و شرعاً واجبدر . بناءً علیه عبادته لایق و مستحق آنجق منع حقیقی اولان خالق تعالی حضرتلریدر .

(مخالفت للحوادث) حق تعالی موجودات، مخلوقاتدن هیچ بر شیئه هیچ بر جهته اصلا بکزه مز دیمکدر چونکه جناب حق قرآن کریمده (لیس کمله شیء : الله تعالی نك اصلا مثلی یوقدر) بیور مشلردر بناءً علیه ییهدن ، ایچمه دن ، او یومقدن ، او یانمقدن ، کییمه دن ، قوشاعه دن ، لذت دن ، المدن ، غصه لئمقدن ، خسته لئقدن ، قورقمقدن ، یورومکدر ، او طورمقدن ، قالمقدن ، رنگدن ، صورتدن ، شکلدن ، نوردن ، تغیر و تبدلدن ، داغلمق و بیرنیلیمقدن ، ودها بشقه بالعموم نقصان صفتلردن منزدر چونکه بوصفتلرک و موصو فلرینک جمله سی حادث یعنی صکره دن اوله شیلردر اکر جناب حقه بو صفتلردن بری بولنسه ایدی او صفتلرک موصو فلری حادث اولدینی کبی جناب حقک دنخی حادث اولسی لازم کلیردی حالبوکه حادث و صکره دن اولان شی الله اوله ماز بناءً علیه الله تعالی قدیم و ازلی اولوب بو کبی حدوث اقتضا ایلیه جک نقصان صفتلرک جمله سندن منزدر بریدر .

ایشته الله تعالى حضرتلرینی بیلیمک تعداد اولنان صفتلریله اولور
یعنی انسانلر الله تعالی بی ذکر اولنان صفات کمالیه نک جمله سیله متصف
وتقصان صفتلرک هپسندن منزله (برذات) در دبه بیلملیدر یوقسبه
عقل ایله کنه و حقیقت الهیه بی بیلیمک ممکن دکلدرد و کهنی بیله بیدیه
دوشونمک جائز دکلدرد . بدعتدر، بیوک کناهدرد .

قدر و قضا

قدر و قضایه ایمان ایتمک دخی هر ارکک و هر قادینه فرضدر
قدر : الله تعالی حضرتلرینک لایزالده یعنی ایلروده خلق اولنه جق
و وجوده کله جک شیلری وقت و زمانلرینی ، احوال و اوصافلرینی
ازلده بیلوب تقدیر و تعیین ایلمسیدر .
قضا : هر برشیتک مقدر و معین اولان زمانی حلول ایدنجه تقدیر
ازلده موافق و مطابق اوله رق خلق و ایجاد بیورلمسیدر .
قدر، اراده الهیه نک لایزالده یعنی ایلروده اوله جق شیلره ازلده
تعلقندن عبارتدر . قضاده قدرت و یا تکوین صفتلرینک اشیانک بالفعل
خلق و ایجادینه تعلقندن عبارتدر . شوخالده قدر اصل و اساس ،
قضاده انک فرعی مثابه سنده در بناء علیه قدر قضا صورتی بولمده
انسان اسباب مشروعیه به توسل ایله نافع شیلری ایستحصاله و مضر
شیلردن اجتنابه سعی ایله مکلفدر ایشه بونک ایچوندرکه (حضرت